

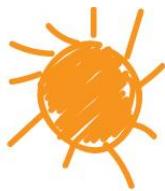
บทที่:

3

เทคนิคระดับขั้นพัฒนาการขั้น 3-4

ช่วยเด็กให้สื่อสารด้วยท่าทาง และสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา
จากความต้องการของตนเอง

เทคโนโลยีดับขันผ่อนนาการขัน 3-4: ช่วยเด็กให้สื่อสารด้วยท่าทาง และสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

เป้าหมาย เทคโน

ช่วยให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทางและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

- ทำอย่างไรให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทาง
- ทำอย่างไรให้เด็กสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา
- ตรวจสอบเป้าหมายตนเองก่อนฝึก
- สิงที่ควรพิจารณา...เวลาเด็กคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา
- ข้อแนะนำภาคปฏิบัติ: สังเกตเด็ก สังเกตเรา
 - กติกา 3 ข้อ

เรื่องเล่าจากประสบการณ์

ความพร้อมก่อนมีภาษา

สรุปสิ่งสำคัญ: ช่วยให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทางคิด และสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

เป้าหมาย เทคนิค

ระดับขั้นผู้ผ่านการขั้น 3-4:

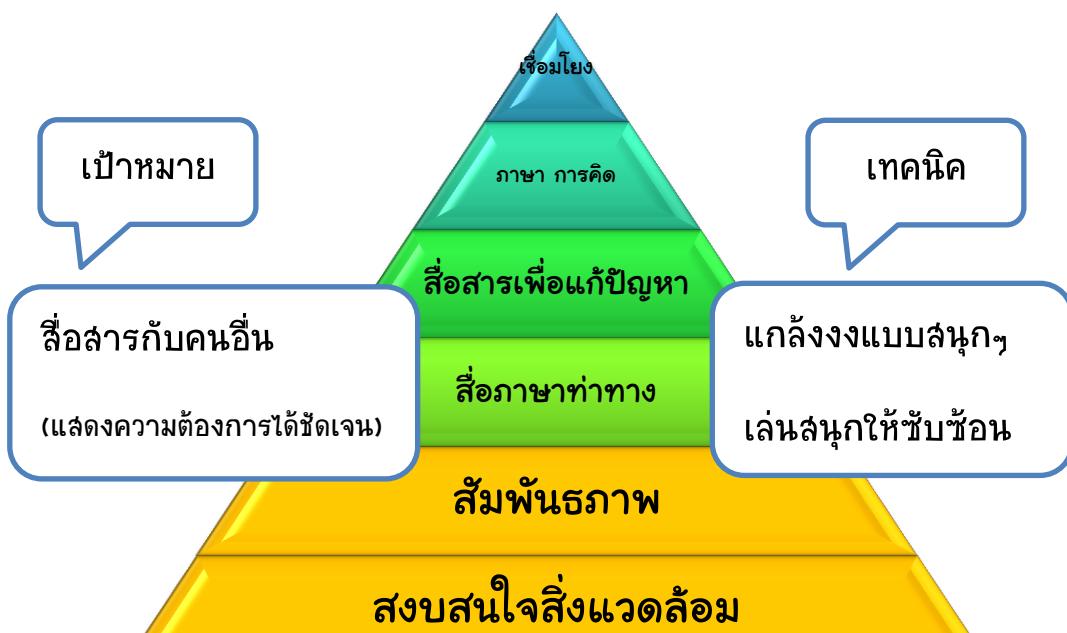
ช่วยเด็กให้สื่อสารด้วยท่าทาง และสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

เป้าหมาย

- ช่วยให้เด็กแสดงความต้องการด้วยสีหน้า แ渭ตา ภาษาท่าทาง
- ช่วยให้เด็กเข้าใจความต้องการของคนอื่นที่สื่อสารผ่านภาษาถก
- ช่วยให้เด็กสื่อสารความต้องการกลับไปกลับมาได้ต่อเนื่องจนสามารถแก้ปัญหาให้ตนเองได้

เทคนิค

- เล่นสนุกให้ชับช้อน
- แกลังงง
- ให้เด็กลงมือทำ酵ะๆ

ข่าวให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทางและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

สำหรับผู้ปกครองที่สามารถเล่นสนุกับลูกได้แล้ว เทคนิคในขั้นต่อไปที่จะแนะนำก็คือ เทคนิค แกล้งงแบบสนุก สร้างอุปสรรคแบบสนุกๆและท้าทาย โดยค่อยๆเพิ่มความซับซ้อนในการเล่น เพื่อกระตุ้นการสื่อสารด้วยท่าทางแบบกลับไปกลับมา และสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาให้ตนเองได้อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ

คุณพ่อคุณแม่หลายท่าน เมื่อได้รับคำแนะนำให้ลองทำแกล้งงแบบสนุก หลายท่านก็ทำได้อย่างธรรมชาติ แต่หลายท่านก็ไปไม่เป็นเช่นกัน หลายท่านกังวลใจว่าทำยังไง หลายท่านอาจเกิดคำถามมากมาย หลายท่านก็กลับบ้านไปด้วยความตั้งใจอยากรู้ ยอดพัฒนาการลูก ก็กลับไปตื้อแกล้งงจนเด็กเครียด ขาดความสมดุลระหว่างความสนุกและท้าทายไป ผู้ปกครองหลายท่านก็บอกเล่าให้ฟังต่างๆ เช่น

บางท่านบอกว่า “ทำแล้ว แต่ลูกไม่ค่อยตื่นเต้นเลย หรือไม่ก็ไม่สนใจเลย”

บางท่านก็บอกว่า “ไม่กล้าทำ เพราะเกรงว่าลูกจะร้องไห้ อาละวาด”

บางท่านก็บอกว่า “แกล้งงเยอะๆ แล้วน้องหลบเข้าโลกส่วนตัวมากขึ้น!!”

บางท่านก็บอกว่า “ตื่อที่ไรลูกจะมักจะมุ่งเง่าแต่วัดตุสิ่งของในมือแทบไม่สนใจเลย”

บางท่านก็บอกว่า “เล่นสนุกได้บ้าง แต่ไม่รู้จะทำอย่างไรให้เข้าสื่อสารได้นานขึ้น!!”

และอาจมีอีกหลายความรู้สึกที่เกิดขึ้น แต่ที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะถาม ตรงกันเลยคือ “แล้วจะทำอย่างไรต่อไปดีคะครู??” หลายท่านคงอยากรู้คำตอบแล้ว แต่ยังไม่มีคำตอบตอนนี้นะคะ ขอให้ท่านลองอ่านและนำไปปฏิบัติตามแล้วท่านจะค่อยๆพบคำตอบด้วยตัวท่านเอง

ในเรื่องของการที่จะลงปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมนั้น ขอเน้นย้ำว่าท่านควรศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักการด้วย แล้วลงมือปฏิบัติจริงด้วยตัวของท่านเองด้วยทบทวนบ่อยๆ บางทีการอ่านในบางครั้งบางตอน ท่านอาจจะยังไม่เข้าใจทั้งหมด แต่หากท่านลงมือปฏิบัติพร้อมกับทบทวนหลักการบ่อยๆ จะช่วยให้ท่านเชื่อมโยงประสบการณ์จริงของท่านกับบางประโยชน์บางตอนที่ในหนังสือกล่าวไว้ จะช่วยทำให้ท่านเข้าใจมากและประจักษ์ด้วยตาและหัวใจของท่านเองขึ้นเรื่อยๆ

3

พัฒนาการขั้น 3: ช่วยเด็กให้สื่อสารด้วยท่าทาง

จริงๆแล้ว หากท่านสามารถทำให้เด็กสนใจเรา เล่นสนุกด้วยกัน จะเริ่มติดใจแล้ว (พัฒนาการขั้น 1-2) จะช่วยให้การกระตุนพัฒนาการขั้นนี้ (พัฒนาการขั้น 3-4) เป็นไปอย่างลื่นไหลและต่อเนื่องขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเทคนิคการพัฒนาการเล่นให้ซับซ้อนขึ้นและการแก้ลังงแบบสนุกๆ

ทำอย่างไรให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทาง

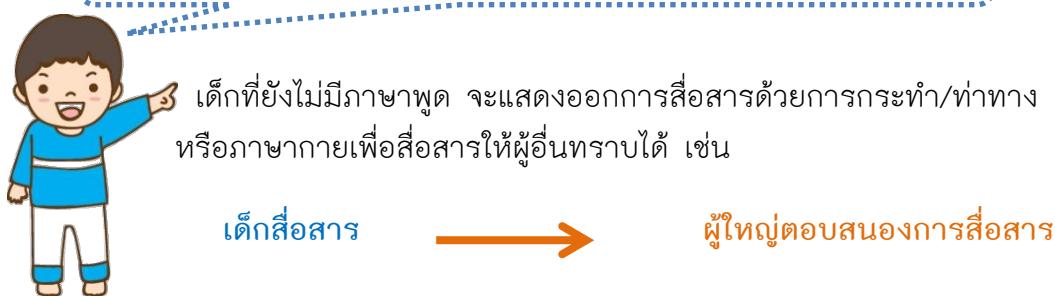
1. เริ่มต้นด้วยหลักการเดียวกับพัฒนาการขั้น 1-2 คือ

เริ่มต้นจาก “อารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของเด็ก” และ “สังเกตการสื่อสารด้วยภาษาภายในของเด็ก” โดยใช้หลักเป็นคนช่างสังเกตคล้ายนกฮูก (OWL) คือ “สังเกต รอ และฟัง”

- สังเกตว่าเด็กสนใจอะไร ต้องการอะไร รู้สึกอย่างไร จากพฤติกรรมหรือการกระทำและสีหน้าเวลาต่า และท่าทางของเด็กด้วย
- รอการริเริ่มจากตัวเด็กเอง และพยายามตอบสนองจากตัวเด็ก
- ฟังน้ำเสียง ฟังคำ ฟังความต้องการของเด็ก

ในพัฒนาการขั้น 3 สิ่งสำคัญ คือ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ให้มีการรับและส่งภาษาภายใน (สื่อสารภาษาภายใน) กับผู้อื่นแบบกลับไปกลับมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเด็กเริ่มสื่อสารแล้วปีผู้ใหญ่ตอบสนอง ช่วยให้เด็กเรียนรู้ผลของการกระทำและการสื่อสารจากความต้องการตนเองล้วนมีเหตุผลตามมา เรียนรู้การสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และขณะเดียวกันก็เข้าใจภาษาภายในที่คนอื่นแสดงออกด้วยเช่นกัน

ดังนั้นสิ่งที่ควรทำคือ หมั่นสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก ผ่านการแสดงออกทางภาษาภายในหรือทางสีหน้า รวมตัวของเด็กด้วย รับรู้สัญญาณภาษาที่เด็กแสดงออกให้ ตรงกับอารมณ์ความรู้สึกความต้องการของเด็ก และตอบสนองความต้องการของเด็กด้วยความเข้าอกเข้าใจ ซึ่งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ด้านอารมณ์ที่ลึกซึ้งต่อกัน ช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ไว้วางใจคนใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นใจขึ้น เพราะสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ และคนใกล้ชิดเองก็ควรที่จะแสดงออกด้วยภาษาภายในของตนเองให้เด็กรับรู้และเห็นได้ชัดๆด้วยเช่นกัน

- เด็กสื่อสาร → ผู้ใหญ่ตอบสนองการสื่อสาร
- ทำท่าจะวิ่งไป แต่ก็กลับหันมามอง เหมือนจะให้ตาม.....เราวิ่งตามเด็ก
 - บางคนก็ซุ้ยแขนและมองหน้าเพื่อให้อุ้ม.....เราอุ้มเด็กขึ้นมา กอด
 - บางคนอาจมีแตะๆที่ลูกบิด เมื่อต้องการเข้าห้อง.....เราช่วยเปิดประตู
 - บางคนก็เดินวนเลียบๆเคียงๆ ส่งสายตาให้เรา.....เราเข้าไปเล่นด้วย (เพื่อชวนเราเล่น)

2. กฎแจลสำคัญ คือ การริเริ่มจากตัวเด็ก

ให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม (Initiative taker) มากกว่าเป็นผู้ตอบสนอง (Responder) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ในบางครั้ง หากเราเป็นฝ่ายริเริ่ม แล้วเด็กรู้สึกชอบ เล่นสนุกและติดใจ อยากร่วมเล่นกับเราต่ออีก เรายังต้องหยุดรอ เพื่อให้เด็กได้ริเริ่มจากตัวเองด้วย

ให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม (Initiative taker) มากกว่า
เป็นผู้ตอบสนอง (Responder) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

เด็กเป็นผู้ริเริ่ม (Initiative taker)

เด็กเป็นผู้ตอบสนอง (Responder)

เราต้องพึงระลึกไว้เสมอว่า เมื่อเราเล่นกับเด็ก เราไม่ได้แค่ต้องการเห็นเด็กสนุก หัวเราะ หรือตกลงในสิ่งที่เราทำเฉยๆ หรือให้เด็กตอบสนองเราเพียงอย่างเดียว แต่เราต้องรอ!! รอเพื่อให้เด็กเป็นฝ่ายริเริ่มได้ด้วย เพราะเด็กต้องเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ริเริ่มส่งสัญญาณการสื่อสาร ที่ออกแบบจากความต้องการของตนเองได้ด้วย

อย่างที่กล่าวตั้งแต่ต้นว่า หากเราเล่นสนุกในขั้นพัฒนาการขั้น 1-2 จนเด็กติดใจแล้ว เด็กก็จะแสดงออกด้วยสีหน้าเวลาที่เปล่งประกายในอารมณ์สนุก และอยากรจะชวนเราเล่นสนุกๆอีก เด็กจะเริ่มสื่อสารด้วยภาษาปาก น้ำเสียง สีหน้า หรือท่าทาง ออกแบบจากตัวเด็กเอง ดังนั้นสิ่งที่เราควรทำต่อไปก็คือ ตอบสนองหรือให้ผลตามการสื่อสารของเด็กทุกครั้งที่เขารู้สึกว่า เนื้อหาจะสื่อสารด้วยการแสดงออกทางสีหน้า เสียง หรือท่าทางก็ตาม ควรตอบรับการสื่อสารมากกว่าการเน้นเอาแต่ภาษาพูดอย่างเดียว

ขอเล่าตัวอย่าง “เด็กเริ่ม ผู้ใหญ่ตอบสนอง/ตอบรับ” ดังนี้

กรณีที่เด็กที่กำลังเล่นเทบօลจากตากร้าเล่น ขอบลูกบลอกทึ่กถึงไปมา เด็กรู้สึกสนใจและชอบที่เห็นลูกบลอกถึงลงพื้น คราวนี้พอเราเข้าไปร่วมเล่น เช่น เราลองช่วยโยนบลอกขึ้นและปล่อยให้หล่นพื้น ปรากฏว่าเด็กสนใจ เมื่อเราทำซ้ำในสิ่งที่เด็กชอบ เด็กก็พอดีจนอาจยิ่งกว้างขึ้น และเมื่อเราลองหยิบมาโยนหลายๆลูก พร้อมกันและให้กระจายลงพื้นใหม่เยอะๆ เด็กรู้สึกสนุกมากขึ้น พร้อมทั้งหัวเราะเบาๆ และอยากร้องให้เราเล่นอีกด้วย

คราวนี้พอเราหยิบบลอกมาไว้ในอุ้งมือเราเสร็จแล้วหยุดแค่รอ...แต่ยังไม่โยน.... หยุดรอ....รอคุณว่าเด็กจะทำอย่างไร รอการริเริ่มการสื่อสารจากตัวเด็ก คราวนี้เด็กหากเด็กเพียงแค่ริเริ่มส่งสัญญาณกายบ้างอย่างให้เรา ให้เราตอบสนองในสิ่งที่เด็กต้องการทุกครั้งด้วย เช่น

เด็กเริ่มส่งสัญญาณกาย/
สื่อสารด้วยภาษาภาษา

จ้องมองหรือส่งสายตามาให้เรา.....

ผู้ใหญ่ตอบสนอง
/ตอบรับการสื่อสาร

เราอาจจะโยนบลอกให้

เด็กอาจส่งเสียงแอบๆ ให้เรา.... เราอาจจะตอบสนอง..คือ..โยนบลอกให้อีก
เด็กอาจจะขับเข้ามาดันมือเราขึ้น....

เราอาจจะโยนบลอกให้อีก เป็นต้น

ซึ่งเมื่อเราตอบสนองการสื่อสารจากตัวเด็กทุกครั้ง ทำซ้ำบ่อยๆเด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้และเข้าใจผลของการสื่อสารของตนเองว่า “ฉันสามารถส่งสัญญาณให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และสามารถเข้าใจสัญญาณที่ผู้อื่นส่งมาด้วยเช่นกัน” และหากเราพูดภาษาคำสั้นๆที่ตรงกับความต้องการที่เด็กอย่างจะสื่อสาร ก็จะช่วยให้เด็กค่อยๆเรียนรู้และเข้าใจภาษาที่ได้ยินด้วย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการช่วยให้เด็กนำภาษาไปใช้การได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงในลำดับต่อไป

เริ่มต้นการเล่นโดย
“เมื่อเด็กเริ่มสื่อสาร
ให้ผู้ใหญ่ตอบสนอง”

เด็กไม่รีเริ่มอะไรเลย...จะทำยังไงดี

หลายๆท่านอาจคิดว่า “เด็กไม่รีเริ่มอะไรเลย จะทำยังไงดี เพื่อให้เขานำใจและอยากรีสื่อสารกับเรา” หากมองในมุมของเรา เด็กอาจจะแค่ “นอนเล่นคนเดียว หรือเอาแต่กระโดด เอาเดินวิ่งไปวิ่งมา” แม่หรือครูฝึกเคยต้องทำอะไรสักอย่างกับเขา เพื่อที่เขาจะได้มีอะไรทำกับเรา เช่น เราจะพยายามเอาของเล่นมาหลอกล่อ เอาของเล่นมากำเนิดเสนอตื้อให้มาสนใจ หรือทำทุกอย่างแล้วก็ไม่เห็นเด็กจะอยากรีสื่อสารด้วยเลย สุดท้ายเราจะรู้สึกว่าเด็กไม่รีเริ่มทดลองใจ

ขอแนะนำให้...ท่านปรับทัศนคติก่อนลงไปเล่นกับเด็กว่า

“เด็กกำลังทำอะไรเสมอ ไม่มีเด็กคนไหนไม่ทำอะไร” แล้วใช้สิ่งที่เด็ก

กำลังทำอยู่มากจะกระตุ้นให้เด็กอยากรีสื่อสารด้วย และสิ่งสำคัญ คือ

“ให้เด็กเป็นฝ่ายทำอะไรกับเรามากกว่าที่เราจะเข้าไปทำอะไรกับเด็ก”

ตัวอย่างเช่น

เด็กนั่งเฉยๆที่พื้น หากมองในมุมของเรา เด็กดูเหมือนไม่ทำไรเลย เอาแต่นั่งเฉยๆ นั่นก็ถือว่าทำอะไรแล้ว สิ่งที่เขาทำคือ “นั่ง” ตามหลักการแรกสั้นเกตจาก คือ “สิ่งที่เด็กรีเริ่มทำ” เราอาจลองเล่นด้วยตามสิ่งที่คาดว่าเด็กน่าจะชอบ/ไม่ชอบ เพื่อกระตุ้นให้สนใจเราและกระตุ้นให้เด็กรีสื่อสาร

เราอาจลองเล่นด้วยการปั่น่ำด้วย อาจเล่นทำเป็นว่าเราจะนั่งพิงบนตัวเด็ก (เหมือนว่าเด็กเป็นพนักพิงหรือโซฟา) “ขอแม่/ครูพิงบนตัวหนูหน่อยนะ” ค่อยๆหย่อนตัวเราลงบนตัวเด็กซ้ำๆ คราวนี้เด็กก็อาจจะรีเริ่มทำอะไรกับเราสักอย่าง เช่น เด็กอาจจะรีสื่อสารด้วยการกระทำหรือท่าทางโดยผลักให้ท่านออกไป หรืออาจส่งเสียงໄล่ท่านก็ได้ หรืออาจจะจ้องมองด้วยความสนใจว่าท่านจะทำอะไรนี่ ไม่เห็นหรือว่าเขานอนตรงนี้ หรืออาจจะลุกขยับหน้าไปเอง หรือบางคนก็อาจจะชอบที่เราไปทับตัวเข้า เด็กก็จะพยายามรีสื่อสารกับเราเพิ่มขึ้นด้วยตัวของเอง เพื่อให้ทำอีก ก็ถือว่าเด็กได้ “เด็กรีเริ่มสื่อสารแล้ว” สิ่งสำคัญคือ ทำแบบสนุกๆ ท่าทางเล่นๆกัน ไม่รุกล้ำเขตปลดปลายนัยของเด็กมากเกินไป จนทำให้เด็กด้อยกลับเข้าโลกส่วนตัว

“ทำยังไงก็ยังไม่ค่อยสื่อสารสักที ลำบากยากเย็นเหลือเกิน”

จริงๆแล้ว พ่อเราเล่นเพื่อกระตุ้นพัฒนาการที่ใช้การได้นั้นแต่ละขั้นพัฒนาการนั้นมีความต่อเนื่องกัน ทุกระดับขึ้น หากเราสามารถทำให้เด็กสนใจเรา สนูกับเราได้ เราก็จะกระตุ้นการสื่อสารด้วยท่าทาง การคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น เปรียบเสมือนการสร้างพื้นฐานแต่ละขั้นให้แข็งแรงการขึ้นขั้นต่อไปก็ง่ายขึ้น

ในทางกลับกันถ้าหากฐานไม่แข็งแรงการกระตุ้นพัฒนาการขั้นสูงๆขึ้นไปก็ยากลำบากมากเช่นกัน หรืออาจเป็นไปได้ว่า ท่านอาจจะอ่านอารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของเด็กไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับความรู้สึก/ความต้องการที่แท้จริงของเด็ก หรือเล่นไม่ตรงระดับพัฒนาการที่ใช้การจริงของเด็ก (หมายถึงอายุพัฒนาการไม่ใช่อายุจริง) หรืออาจเป็นไปได้ว่า เด็กอาจจะติดขัดหรือมีความบกพร่องมากๆจริง

ขอแนะนำให้...

1. กลับไปเล่นพื้นฐานในระดับพัฒนาการขั้น 1-2 เพิ่มขึ้นด้วย คือ “อยู่ด้วยกัน อบอุ่นปลอบด้วย และเล่นสนุกับเด็กอีกอย่างฯ ค่ะ”
2. สังเกตตัวเรา สังเกตความต้องการของลูก และรอให้นาน เป็นเวลากี่วันให้เขารีเริ่มทำอะไรไว้ด้วยตัวเองเมื่อแสดงความต้องการให้มากขึ้น และลองกลับมาสังเกตตัวเราด้วยว่า เรารับรู้แล้วใจใส่ลูกมากเกินไป จนกลายทำให้ลูกทุกอย่าง จนลูกไม่ต้องแสดงออกหรือสื่อสารก็ได้แล้ว หรือเปล่า

สรุปสิ่งสำคัญ

ในการช่วยให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทาง คือ ขอให้นำการเล่นที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและคนใกล้ชิด มีการตอบสนองและโต้ตอบกัน สื่อสารกันด้วยภาษาถก แบบกลับไปกลับมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การรับและส่งภาษาถกกับผู้อื่น หากทำได้คล่องในอารมณ์สนุกๆแล้ว ก็เพิ่มการกระตุ้นการสื่อสารในทุกๆอารมณ์ด้วย

พัฒนาการขั้น 4: ช่วยให้เด็กสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

เมื่อเด็กสนใจจดจ่อ เล่นสนุก เชื่อมต่ออารมณ์ความรู้สึก ทึ้งรับและส่งสัญญาณกาย กับผู้อื่นแบบกลับไปกลับมาได้ต่อเนื่องนานพอ (ประมาณ 30-40 วินาที) บันไดขั้นต่อไปคือ การช่วยให้เด็กสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาให้ได้ต่อเนื่องจนสำเร็จลุล่วง โดยการพัฒนาการเล่นให้ซับซ้อนขึ้น และใช้เทคนิคแก้ลังงงแบบสนุกๆ

ทำอย่างไร ให้เด็กสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

หากเด็กสนใจจดจ่อ เล่นสนุก มีสัมพันธภาพกับคนใกล้ชิดได้ หลากหลายอารมณ์และต่อเนื่องยาวนานได้แล้ว ให้ท่านค่อยๆ พัฒนาการเล่นให้ซับซ้อนขึ้น และทำแก้ลังงงแบบสนุกๆ เพื่อกระตุ้นให้เด็กสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหากับผู้อื่น และสามารถยืนยันความต้องการตนเองได้ชัดเจน โดยการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ จนบรรลุความต้องการของตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาความมั่นใจในตนเองของเด็กว่า “ฉันสามารถทำได้ ฉันสามารถแก้ปัญหาได้”

โดยมีสิ่งสำคัญ ๓ ประการที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้ ประการแรกคือ เริ่มจากความต้องการของเด็ก ประการที่สองคือ ผู้ใหญ่ช่วยสนับสนุน ตอบสนองและให้ผลตามการสื่อสารจากตัวเด็ก และประการสุดท้ายคือ การสื่อสารที่เพิ่มขึ้นจากตัวเด็กเอง

สิ่งสำคัญ คือ
“ฉันทำได้แล้ว”

สิ่งสำคัญ ๓ ประการในการช่วยให้เด็กสื่อสาร เพื่อการแก้ปัญหา

สิ่งสำคัญ คือ เรียนรู้ผลของการสื่อสาร
ที่ซับซ้อนขึ้น & เริ่มอะไรใจ คิดหาวิธีและ
สื่อสารแก้ปัญหาได้จนสำเร็จ

“ฉันทำได้”

1. ความต้องการของเด็ก

กุญแจสำคัญ คือ เริ่มต้นจากความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กอยากรู้และริเริ่มสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาของตนเองให้ได้ก่อน

โดยส่วนใหญ่แล้ว หากเราเริ่มต้นด้วยการเล่นสนุกกับเด็ก จะเด็กติดใจได้แล้ว (พัฒนาการขั้น 1-2) แค่เราลองหยุดรอให้นานขึ้นหลังจากเล่นจนติดใจ หรือเริ่มหยุดพัก เพราะเราอาจเริ่มเหนื่อย เด็กก็จะริเริ่มสื่อสารด้วยภาษาภายใน เพื่อให้เราเล่นอีก (พัฒนาการขั้น 3) โดยที่เราแทบไม่ต้องกระตุนอะไรมากนัก เปรียบเสมือนสายน้ำที่ไหลต่อเนื่องกันมาตามธรรมชาติ คราวนี้เราค่อยเพิ่มความซับซ้อนในการเล่น และแก้ลังงงแบบสนุกๆ ทำเป็นไม่รู้ไว้ว่าอย่างจะให้ทำอะไรอีก เด็กก็จะพยายามคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา เพื่อให้เราเข้าใจในสิ่งที่เขาต้องการได้จนสำเร็จ (พัฒนาการขั้น 4)

ฉะนั้น “หากเราเริ่มต้นที่ความต้องการของเด็ก โดยเฉพาะตอนที่เด็กอยากรู้อะไรมากๆ เด็กจะมีแรงขับเคลื่อนจากภายในตัวเอง และจะมีความมุ่งมั่นพยายามในการสื่อสารอย่างมาก”

“ตรวจสูบให้แน่ ว่าที่แท้แน่น ความต้องการของใคร”

“ความต้องการของแม่”

หรือ “ความต้องการของหนู”

2. ผู้ใหญ่ช่วยสนับสนุนการใช้ความคิด การสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา ตอบสนองและให้ผลตามการสื่อสารจากตัวเด็ก

เมื่อมีอุปสรรคหรือเราแกล้งงกับเด็ก สิ่งสำคัญ คือ ท่าทีของเรานี่ ที่เป็นพวกรเดียวกัน กับเด็ก เด็กรู้สึกว่าเป็นเพื่อนคู่คิดอยอยู่เดียงข้างเขาและค่อยสนับสนุนให้เด็กคิดและริเริ่ม สื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาที่ออกแบบจากตัวเด็กเอง พร้อมทั้งค่อยตอบสนองและให้ผลตามการสื่อสารที่เด็กแสดงออกมากหรือตามที่เด็กบอก ไม่ใช่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเราเป็นคนละพวกรับเข้า หรือเป็นคนที่ค่อยจ้องจะขวางกั้นเขา ไม่ให้ทำในสิ่งที่เขาอยากจะทำ

“มองจากมุมของเด็ก ท่านทำให้เขารู้สึกว่าท่านเป็น...?”

“เป็นเนื่องคู่คิด/พวกรเดียวกัน” หรือ “เป็นคนค่อยต้าน/คนละพวกรกัน”

ดังนั้น หากเด็กสนใจอยากรู้อะไรมากๆ ให้เราทำตัวเป็นคนที่ค่อยช่วยสนับสนุน กระตุ้นการคิดและรอการสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาจากตัวเด็กเอง โดยเราพร้อมจะรับฟังและตอบสนองการสื่อสารของหนูเสมอๆ ขอเพียง...

“ให้หนูช่วยคิดและสื่อสารบอกให้รู้หันอย่าว่าจะให้ช่วยอะไร”

หรือ “ให้หนูช่วยล่งสัญญาณกาย ให้เห็น

หรือให้รับรู้ได้ว่าจะให้ช่วยอะไรบ้าง”

ทั้งนี้เราเองก็ต้องให้ผลตามที่เด็กสื่อสารเสมอ เด็กสื่อสารอย่างไรมา เรา ก็ให้ผลอย่างนั้น เพื่อให้เด็กเรียนรู้และเชื่อมโยงจากผลของการสื่อสารของตนเองด้วย เด็กอาจจะใช้เวลาคิดนานหน่อยก็ไม่เป็นไรนะครับ เพราะสิ่งสำคัญคือ เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกกระบวนการคิดและ

รี่เริ่มสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาจากสมองของเด็กเองมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้ (คือไม่ได้คาดหวังว่าเด็กจะต้องลงมือทำให้ได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น)

จrocอย “การคิดริเริ่มจากตัวเด็ก”

“เน้นกระบวนการคิดที่ออกแบบจากสมองของเด็ก”

ขณะที่เด็กกำลังคิด เราควรรrocอย “การคิดริเริ่มจากตัวเด็ก” ให้เวลาเด็กเยอะๆ เพื่อให้สมองเด็กมีโอกาสคิดนานพอด้วย หากเด็กรู้สึกว่าหงุดหงิด หรือกังวลใจ เวลาเจอเรื่องยากและท้าทายขึ้น อาจช่วยปลอบโยน ให้กำลังใจเด็ก และช่วยเชียร์สนับสนุนให้เด็กคิด และควรเริ่มจากการที่มีขั้นตอนง่ายๆ ไปสู่งานที่ยากขึ้นทีละนิดๆ ให้เด็กลงมือทำด้วยความสนุกและท้าทาย

หากให้เด็กคิดแล้วแต่เด็กก็คิดไม่ออก ทำไงดี!!!

เราอาจช่วยโดยการให้ทางเลือกง่ายๆ อย่างน้อย 2 ทางเลือก โดย “ให้คำตอบที่ถูกต้องไว้ข้างหน้า และให้คำตอบที่ผิดไว้ข้างหลัง” กันเด็กพูดหวานคำหลัง หากเด็กเลือกตอบอย่างไหนก็ให้ผลอย่างนั้น

สิ่งที่ต้องระวัง!!! คือ หากเด็กร้องให้เวลาเจอเรื่องยากหรืออุปสรรค อาจแพลงยอมตามใจให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เพื่อให้หยุดร้องให้ ไม่งั้นจะกลایเป็นร้องให้แล้วได้ในสิ่งที่ต้องการ

สิ่งสำคัญคือ หากอุปสรรคหรือปัญหาที่เด็กต้องเผชิญนั้น ไม่ร่วมกับความ “สนุกและท้าทายพอตีๆ กับความสามารถ” เด็กจะสนใจและอยากรสึกษาเพิ่มขึ้น จะมีความพยายามในการคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้จนสำเร็จในที่สุด เกิดความมุ่งมั่นและความมั่นใจในตนเอง เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่า “ฉันทำได้แล้ว”

“ฉันทำได้แล้ว”

3. การสื่อสารที่เพิ่มขึ้นจากเด็กเอง

เริ่มต้นที่ความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง และอาศัยช่วงเวลาที่เด็กสนใจอย่างใด อะไรมากๆ ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ในการขยายการสื่อสารให้ต่อเนื่องขึ้น เพิ่มวาระ การสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาและโต้ตอบกลับไปกลับมาอย่างต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี โดยอาศัย สัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิด

เมื่อเจ้าสื่อสารจากความต้องการของตนเอง แล้วมีคนค่อยรับฟัง

และตอบสนอง เจ้าจะสนใจ รู้สึกสนุก และรู้สึกว่าฉันกำลังจะทำได้แล้ว!!!
สีหน้าเวลาจะเป็นประกายขึ้น เจ้าจะอยากสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น
เรื่อยๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุความต้องการของตนเองได้ในที่สุด

ซึ่งในช่วงเวลาแบบนี้ จะทำให้ภาษาภายในหรือคำพูดของเด็กดูเป็นธรรมชาติยิ่งขึ้นด้วย แสดงความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนว่าอยากรู้อะไร อยากรู้อะไร จะไม่พูดสะบัดสะบัด ไม่ล่องลอยหรือดูไร้อารมณ์

“ทำแล้ว การสื่อสาร ระหว่างท่านกับเขานะเป็นอย่างไร”

“ยิ่งทำยิ่งเนิ่น”

หรือ “ยิ่งทำยิ่งลดหรือลดหายไปเรื่อยๆ”

ตรวจส่วนเป้าหมายตอนก่อนฝึก

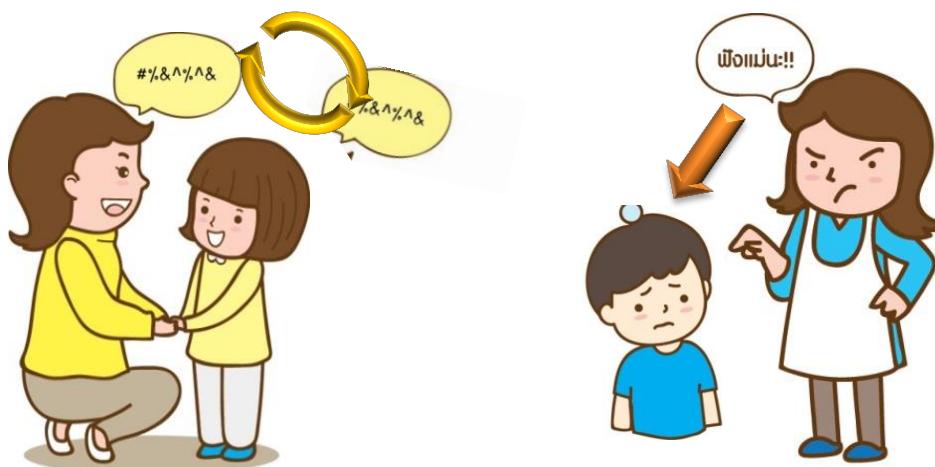
“ตกลงเรามาทำอะไรกันแน่ ระหว่าง ฝึกการสื่อสารหรือฝึกการทำตามคำสั่ง??”

หลายคนบอกว่า “อย่างฝึกให้เข้าสื่อสารได้เยอะๆค่ะ” แต่สิ่งที่เราเห็นคือ “เราบอก เรายังไงให้เด็กทำนั้นหน้า” เราจำกับสถานการณ์เด็กตลอดแม้กระทั่งการเล่น” เช่น “ไหนหยิบ บอลสีแดงให้พ่อสิครับ” พอดีหยิบให้ก็ชินว่า เก่งมากลูก ต่อด้วย “อ้าวต่อไปหยิบสีเหลือง และสีแดงมาให้พ่อสิลูก” พอดีหยิบมาให้ ก็ชินชมและปรบมือให้ด้วย “อ้าวแล้วนี่นี่สีอะไรลูก อันนี้ล่ะอันนี้เรียกว่าอะไรน้า” พอดีกตอบได้ก็ใจ ชินชม

ในสถานการณ์นี้ สิ่งที่เราเห็นคือ เด็กเป็นเพียงผู้ตอบสนอง ทำตามคำสั่งที่ผู้ใหญ่ บอกเท่านั้น เราไม่เห็น ไม่ได้ยินว่าเด็กได้มีโอกาสที่จะสื่อสารความคิดหรือความต้องการอะไร ของตัวเองออกไปให้ผู้อื่นรับรู้เลย ตกลงเรามาลังท่องทำอะไรเพื่ออะไรกันแน่...

“การสื่อสารที่ใช้การได้จริง คือ เด็กสามารถใช้ภาษาท่าทาง หรือคำพูดเพื่อสื่อสาร กับผู้อื่น สื่อสารไปเพื่อบอกความต้องการของตนเองได้ เพื่อแสดงความคิดของตัวเองให้ผู้อื่น รับรู้ได้”

ตกลงเรามาทำอะไรกันแน่...

“มีการสื่อสารทั้งสองฝ่าย” หรือ “แค่ทำตามลั่งอย่างเดียว”

ดังนั้นก็ขอให้ทบทวนตัวเองด้วย ว่าแต่กลุ่มเราทำอะไรร่วมกันแน่ ที่แท้คือ เราฝึกกระตุ้นการสื่อสารหรือฝึกการทำตามคำสั่ง ความคาดหวังของเรานั้นไม่ผิด แต่วิธีการของเราต่างหากที่ผิด ถึงอย่างไรก็ตาม แม้วิธีการผิด หากเราทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ก็ยังสามารถปรับแก้ได้ให้ถูกต้องได้

แต่...สิ่งเดียวที่ผิดและ

ครูฝึกก็ไม่รู้จะช่วยได้อย่างไร
คือ คุณไม่ลงมือทำ!!!

สิ่งที่ควรพิจารณา...เวลาเด็กคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

ในพัฒนาการขั้นนี้ เราต้องการกระตุ้นให้เด็กคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา “คิดแล้ว สื่อสารออกมาผ่าน การกระทำ และ/หรือคำพูด” ให้ผู้อื่นรับรู้ได้ สิ่งที่ควรพิจารณา คือ การลงมือแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และสามารถสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาให้ผู้อื่นช่วยเหลือได้ เด็กควรทำได้ทั้ง 2 อย่าง

ที่สำคัญ เวลาเราทำแกล้งงแบบสนุกๆ หรือใส่奧ปสรroc เพื่อให้เด็กฝึกคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา ขอให้แน่ใจว่าเด็กสื่อสารกับเรา อยู่กับเรา ไม่ใช่มองข้ามเราทะลุไปเลึงแต่เพียงวัดถูกสิ่งของเพียงอย่างเดียว จนเราเริ่มรู้สึกลังเลว่า “ตกลงเรอเห็นฉันมั้ยเนี่ย!!! เออ สื่อสารกับฉันหรือเปล่าเนี่ย!!!”

ทั้งนี้ในเด็กกลุ่มอุทิสติกที่มีปัญหาข้อบกพร่องหลักในการเขื่อมต่อเจตนาอุตสาหกรรม การกระทำและคำพูดให้ได้ต่อเนื่องนานพอก หรือ สามารถยืนยันเจตนาตนเองได้ชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ นักพบรู้ว่าเด็กหลายคนสามารถลงมือแก้ปัญหาโดยใช้ร่างกายในการแก้ปัญหาได้ดี แต่สิ่งที่เด็กกลุ่มนี้ติดขัดหลักๆ ในขั้นนี้เลยก็คือ ทักษะการสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา กับผู้อื่นได้นานต่อเนื่องจนบรรลุความต้องการ

ดังนั้น ขอให้ท่านลองพิจารณาดูให้แน่ใจว่าเด็กสามารถสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา กับผู้อื่นได้นานต่อเนื่องได้หรือไม่ ไม่ใช่นำการลงมือลงมือแก้ปัญหาโดยใช้เพียงทักษะร่างกายเพียงอย่างเดียว

“สังเกตว่าเด็กใช้วิธีใดในการแก้ปัญหา”

✓ สื่อสารเพื่อการแก้ปัญหากับผู้อื่น

✓ ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ข้อแนะนำสำหรับภาคปฏิบัติ: สังเกตเด็ก สังเกตเรา

ข้อที่ควรทำ (✓)

- ✓ ความต้องการนี้เป็นของเด็กเอง
- ✓ คุณช่วยสนับสนุน และตอบสนองให้ผลตามการสื่อสารจากตัวเด็ก
- ✓ เด็กได้หัดคิดและสื่อสารที่ออกแบบมาจากเด็กเอง
- ✓ เด็กได้หัดคิดและลองทำจากตัวเด็กเอง
- ✓ หากคิดแล้วคิดไม่ออก ค่อยช่วยให้ทางเลือก ให้เด็กเลือกเอง และเราให้ผลตามการสื่อสารของเด็ก ให้เด็กเรียนรู้ผลของการสื่อสารของตนเอง
- ✓ คุณตอบรับการสื่อสารของเด็ก (ทั้งการสื่อสารด้วยภาษาถাযและคำพูดของเด็ก)
- ✓ มีการสื่อสารเพิ่มขึ้น (สื่อสารแบบกลับไปกลับมา)

ข้อที่ไม่ควรทำ (✗)

- ✗ บางคนก้ม首จะคิดวิธีแก้ปัญหาให้เลย บอกวิธีการให้เด็กทำตาม
- ✗ บางคนก็นั่นบอกวิธีการแก้ปัญหาให้เด็กทำจะได้เสร็จเร็ว
“เด็กกล้ายเป็นเพียงผู้ทำตามมากกว่าได้โอกาสหัดคิดด้วยตัวเอง”
- ✗ บางคนก็นั่นเอาเพียงภาษาพูดมากกว่าภาษาถายที่แสดงความคิดที่ออกแบบมาจากตัวเด็ก
- ✗ บางคนก็ผลอนเน้นเอาผลลัพธ์ความสำเร็จมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวอย่างเช่น

พอเห็นเด็กคิดซ้ำ ลงมือทำซ้ำ ก็อดใจไม่ได้ ต้องลุกขึ้นมาเป็นผู้กำกับ สถานการณ์ เร่งเร้าลูกบ้าง “อ้าว คิดสิคิดสิ อ้าวเร็วๆคิดๆ” “อ้าวตอบได้เรียบง่ายสิ” “อ้าวกับบอกครูไปสิว่า อยากได้รถ” พอดีกทำตามที่บอกได้หลายท่านก็ดีใจ พอดี ว่า เด็กแก้ปัญหาได้แล้ว แต่พอกฎะชวนคุยชวนคิดว่า “ตกลงเมื่อไหร่คิด ความคิดเป็นของใครกันแน่ เด็กได้คิดจริงมั้ย หรือแค่ลงมือทำตามที่ผู้ใหญ่บอก” หลายท่านก็พอนึกภาพตามออกว่า “เออ...เมื่อไหร่แม่คิดจะครู น้องแค่ทำมือทำตามที่บอกเฉยๆ”

ในเด็กหลายคนที่ยังไม่มีภาษาพูดรึอยังพูดได้ไม่คล่อง คำศัพท์ก็น้อย ไม่รู้จะพูดคำไหนออกมากให้แม่ได้ยินได้ อยากให้ท่านลองนึกดูสิว่า หากหัวใจของเด็กพูดได้ว่า “หนูก็กำลังคิดอยู่นะแม่ แต่ขอเวลาคิดหน่อย อย่าเพิ่งเร่งหนู” “แม่ยิ่งเร่ง หนูยิ่งคิดไม่ออก” เราจะรู้สึกอย่างไรกับคนที่มาเร่งเร้าเราเยอะๆ

สิ่งสำคัญ คือ หากเราแก้ลังงหรือค่อยๆใส่อุปสรรคท้าทายในสิ่งที่เป็นความต้องการของเด็กจริงๆแล้ว เด็กจะมีความพยายามที่จะคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาได้มากกว่าที่เราคิดไว้จะอีกดังนั้น เราต้องฝึก “สังเกตเด็ก สังเกตเรา” หัดเป็นผู้สังเกตและเฝ้าดูเด็ก โดยไม่รีบเร่งตัดสินและจัดการสถานการณ์ สังเกตว่าเรามีข้อควรควรทำ () และมีข้อที่ไม่ควรทำ () กันคนละกี่ข้อ ค่อยๆฝึกฝนตนเองนจะ ทำความเข้าใจหลักการ แล้วลงมือทำบ่อยๆจะ

**สังเกตเด็ก
สังเกตเรา**

กติกา 3 ข้อ คือ

ห้ามทำลายข้าวของ

ห้ามทำร้ายร่างกาย

ห้ามทำร้ายจิตใจ

เมื่อเด็กสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเองได้ชัดเจนขึ้น เริ่มมีความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น เราเองคงไม่สามารถตอบสนองความต้องการเด็กได้ทุกเรื่อง ในช่วงเริ่มต้นเด็กมีพัฒนาการที่ใช้การได้นำถึงขั้นที่แสดงตัวตนได้ชัดเจนแล้ว หากระหว่างการกระตุนและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แล้วมีการกระทำ 3 ข้อ ดังกล่าว สิ่งที่เราต้องทำคือ กำกับ คือ ไม่อนุญาตให้เด็กทำ โดยใช้น้ำเสียงสีหน้าท่าทางที่ชัดเจนให้เด็กรับรู้ได้ชัดๆ เลยกว่า ทำไม่ได้ ไม่อนุญาตให้ขวางปากของ ด้วยท่าทีและอารมณ์ที่สงบนิ่ง มั่นคงและอาจริงของเราเด็กรับรู้ได้ค่ะ

สรุปสิ่งสำคัญ: ช่วยให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทาง คิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

1. เริ่มต้นจาก “ความต้องการของเด็ก”

“ความต้องการของหนู หนูก็อยากจะสื่อสาร”

“ความต้องการของหนู หนูก็อยากจะคิด”

2. ช่วยให้เด็กสื่อสารด้วยท่าทาง

“เด็กเป็นผู้เริ่ม ไม่ใช่เพียงผู้ตอบสนองเท่านั้น”

“เด็กสื่อสาร ผู้ใหญ่ตอบสนอง”

เรียนรู้การสื่อสารกลับไปกลับมาให้ต่อเนื่อง “สื่อความรัก สื่อรอยยิ้ม สื่อสารทุกอารมณ์”

3. ผู้ใหญ่ช่วยสนับสนุน ให้คิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหา

“ได้เวลาแก้ลังงงแบบสนุกๆ กับเด็ก” “ค่อยๆ ใส่สุ่มสรรค์ในการเล่นให้ชัดขึ้น” และ “ให้เวลาเด็กคิด ลงมือทำ และเรียนรู้ด้วยตนเอง”

4. ทำแล้วมีการสื่อสารเพิ่มขึ้น: ช่วยขยายการสื่อสารให้ชัดเจนและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ทำแล้วเด็กสนใจ สนุก แนวทางเป็นประกาย

“สื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ดีมาก”

“ฉันทำได้”

ช่วงเวลาเด็กสนใจอย่างมาก หากมีอุปสรรคที่สนุกและท้าทาย เด็กจะสนใจและอย่างสื่อสารเพิ่มขึ้น มีความพยายามคิดและสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ จนสำเร็จในที่สุด เกิดความมุ่งมั่นและความมั่นใจในตนเอง